

Timo Rautiainen – tummien tarinoiden tulkitsija

Savonlinnan vuosilta

Timo Rautiainen, laulaja-kitaristi, säveltäjä ja sanoittaja yhteestä Timo Rautiainen & Trio Niskalaukaus, opiskeli Savonlinnan opettajankoulutuslaitoksessa vuosina 1983–1993 luokanopettajaksi. Hän kertoo tulleen laitokseemme suoraan koulun penkiltä eikä tuolloin omien sanojensa mukaan ymmärtänyt mistään mitään, ei syy- ja seuraussuhteista tai laajemmista kokonaisuuksista.

– Neljä ensimmäistä opiskeluvuotta olivat suurta sumua. En edes tiedä syytä, miksi lähdin alunperin opiskelemaan. Savonlinnaan ehkä siksi, ettei sinä vuonna vaatimuksissa ollut pääsykoekirjaa. Jos olisi ollut, en olisi varmasti ymmärtänyt siitäkään mitään. En tajunnut, että opinnot olivat omissa käsissäni.

Muusikon ura paljastuu lapsuuden haaveeksi, jota opinnot Savonlinnassa tuskin haalistivat. Opettajankoulutuslaitokseen Timon kanssa yhtä jalkaa tuli muitakin muusikoita kuten Tarmo Raatikainen, muusikko-säveltäjä, josta myöhemmin tuli Timon pitkäaikainen gradukumppani, sekä Esa Moilanen, 1981 perustetun Lyijykomppania-yhtyeen rumpali ja laulutekstien tekijä. Musiikin opiskelussa yhteisellä kekseliäisyydellä selvittiin hankalimmistakin tehtävistä:

– Harjoitukset Terhi Vesiojan johdolla olivat ikimuistoisia. Nokkahuiludemot tuottivat varsinkin miesopiskelijoille suunnattomasti hupia. Yhden kerran sitten oltiin vähän kyllästyneitä nokkahuilun soittoon. Silloin kuten muillakin tunneilla jaettiin nuotit ryhmälle, ja me kehitelimme porukalla sellaisen jutun, että jokainen otti yhden sävelen sieltä nuoteista ja puhallettiin aina vain se, eikä tarvinnut sitten kättä liikuttaa missään vaiheessa mihinkään. Se kuulosti ihan hyvältä. En tiedä huomasi ko Terhi; ehkä huomasi, muttei sanonut mitään.

Vuonna 1987, kun osa kurssitovereista valmistui, Timolla oli koossa 96 opintoviikkoa. ”Opettajankoulutuslaitokseen oli aikoinaan helppo tulla, mutta sitäkin vaikeampi oli päästä sieltä ulos. Lopulta olisin vaikka kontannut housut nilkoissa ympäri opettajankoulutuslaitoksen käytäviä, kunhan vain olisin saanut paperit kouraan. Oman perheen lisääntymisen ja perhekotityön ohella opintojen loppuunsaattaminen, varsinkin tilastotieteen peruskurssi, otti koville”, Timo muistelee.

Opettajasta täysipäiväiseksi muusikoksi

Rautiaisen työskentely ala-asteella jäi lyhyeksi. Työtilaisuudet erityisopetuksen parissa veivät hänet ”huonosti pidettyjen lasten ja nuorten opettajaksi” ja kouluttautumaan Jyväskylän yliopistossa erityisluokanopettajaksi.

– Siitä koulutuksesta valmistuin ensimmäisten joukossa. Nauroin silloin, että olisi pari numeroa Savonlinnassa, jonne tästä voisi soittaa... ei olisi uskonut, että se meni niin hyvin. Jyväskylässä opinnot olivat monimuoto-opintoja, joihin sisältyi paljon kirjallisia töitä. Kirjalliset työt olivat aina olleet minulle vaikeita. Siellä kursilla yksi kaveri – toimittaja – sanoi, että kirjoita, mitä ajattelet. Sen koulutuksen kävinkin enimmäkseen kotona, valkoviinilasi kädessä.

Timo Rautiainen on 39-vuotias, kolmen lapsen isä ja lapsuuden haaveensa toteuttanut mies. Opettajan uran jättämistä piti kuitenkin harkita pitkään vielä senkin jälkeen, kun työtoverit ja vaimo olivat rohkaisseet ryhtymään täysimittaiseksi muusikoksi. Irtautuminen koulutyöstä tapahtui vaiheittain.

Vaikka työ erityisopetuksen parissa oli antoisaa ja haasteellista, ei Timokaan vältyntyn väsymiseltä. Työnsä kielteisimmät puolet hän kohtasi mukautettua opetussuunnitelmaa noudattavan luokan opettajana.

– Viimeiset puoli vuotta siinä koulussa olivat raskasta aikaa. Luokkaani käytettiin poistettujen tarkkailuluokkien korvikkeena. Kaikille oppilaille mukautettu opetussuunnitelma ei ollut sopiva. Luokka oli vauhdikas, heterogeeninen, siinä oli muun muassa maahanmuuttajia, huonohenkinen ryhmä. Huomasin vilkuilevani tunneilla kelloa odottaen, että milloin tämä loppuu, tulee viikonloppu ja palkkapäivä – sekin on tärkeä, mutta ei tärkein asia elämässä. Otin oppilaiden taholta tulevaa kritiikkiä henkilökohtaisesti. Löysin itsestäni opettajana sellaisia piirteitä, joita olin aina opettajissa halveksinut. Työtoverit ja oppilaat eivät sitä huomanneet, mutta itse tunnistin asioita, joista ei olisi hyvää seurannut pitkän päälle. Tähän tilanteeseen huumeiden vastainen projektityö tuli kuin manulle illallinen, välivaihe jolloin olin vielä koulujen ja opettajien kanssa tekemisissä ja autoin heitä päivittämään huume-tietoutta.

Itku pitkästä ilosta -levyn (2000) noustua listalle yhtyeen kysyntä kasvoi niin, että syntyi ristiriita projektin ja muusikon töiden kesken. ”Kuin hopealautasella tarjoutui mahdollisuus tehdä jotain, mitä aikaisemmin oli väen vängällä yrittänyt. Päivätyöni oli mielekästä. Olin tottunut tekemään sitä antaumuksella, mutta enää aikaa ei ollut antautua projektiin. Oltiin siirtymässä yleiseen tietoisuuteen. Ilman että olisi tarvinnut antaa periksi oli voitu pitää oma tyyli ja tavoitteet. Tuntui todella hyvältä, että kun oli lyöty päätä seinään niin pitkään, seinä joutui antamaan periksi.”

Kun perheen taloudellinen tilannekaan ei noussut esteeksi, muusikoksi jääminen, soittamisen ilo, itsensä toteuttamisen tarve vetivät. Pitkään musiikkielämässä olleena Timo aisti oikein, että tilaus yhtyeen formaatille oli olemassa. Projektissa pelkän perustöiden tekeminen ei tuntunut hyvältä, pikemminkin aiheutti vain huonoa omaatuntoa.

– Viime keväänä ratkaisu oli tehtävä, ettei tarvitsisi katua. En halunnut kuulua niihin suomalaisiin, jotka kossupullon äärellä itkevät, että melkein pääsin tekemään, mitenhän siinä olisi käynyt. Ei ole kaduttanut. Vuosi ratkaisusta on kulunut nousujohteisesti, mutta joskus palaan ”oikeisiin” töihin.

Opettajan työn reflektointia

Keskustelemme mahdollisesta paluusta opettajan työhön. Muuttavatko kokemukset muusikkona jotenkin omaa opettajuutta? Timo kertoo, että musiikista on kaiken aikaa ollut hyötyä opettajan työssä.

– Oppilaat, varsinkin pojat Olvi-lippiksissä, arvostavat autoja, painonnostoa ja rokin soittoa. Musiikkimaun kautta löytyy yhteisiä intressejä, ensimmäinen pääntavaus; jos kerran harrastaa samaa musiikkia, ei voi olla läpeensä paha. Lisäksi sitten tulevat bändikerhot ja mahdollisuudet kouluajan ulkopuolella kehittää kasvatusta.

Opettajankoulutuksessa kasvatusta ei Timon mielestä ollut riittävästi esillä, kaikki pyöri liikaa tuntien pidon ja opetuksen ympärillä. Kasvatusasioita olisi pitänyt käsitellä enemmän käytännön tasolla. Teorioista ei saanut oikein mitään.

Timo on enimmäkseen työskennellyt yläasteella. Hän arvelee ala-asteen opettajien toimivan kokonaisvaltaisemmin kasvattajina kuin yläasteen opettajat. Yläasteella on hänen mielestään paljon turhanaikaista kehittämistä, josta ei kysytä mihin ja miksi.

– Toisaalta myös osa opettajista omilla asenteillaan vaikeuttaa hyviäkin hankkeita – lasketaan jokainen pieraisu, että tuleeko siitä palkkaa. Pitäisi olla ehdottomasti kokonaistyöaikajärjestelmä. Pitäisi myös kasvattaa, ei vain opettaa. On helppo jättää kasvattaminen toisen tehtäväksi, kun kasvatusta varten ei ole työkirjaa. Eikä päästä ainaisesta vauhottelusta kodin ja koulun vastuun välillä. Yläasteen oppilas on heillä noin 16 tuntia. Koulun osuus siitä on 6–7 tuntia, ja ulkona ollaan lisäksi iltapäivän. Paljonko ollaan vanhempien kanssa? Koulun ja opettajien vaikutus voisi olla suurempi. On mahdollisuus viedä asioita eteenpäin, diagnosoida ongelmia ajoissa. Eikä se riitä, että vain ”hyvissä” kouluissa näin tehdään.

Rautiainen sanoo toisaalta ymmärtävänsä vastuun pakoilun, sillä opettajan oikeusturva ei ole täysin selvä ja vastaavasti oppilaiden – sen 10 prosentin joka aiheuttaa 90 prosenttia työstä ja kustannuksista – tietous oikeuksistaan on kova. He tietävät, mitä opettaja saa tehdä, mitä ei.

– En kannata väkivaltaa, rinnuksiin käymistä, mutta syntyy tilanteita, joissa aikuiselle tulisi antaa mahdollisuus olla aikuinen eikä vain jättää asioita jonkin toisen tahon tehtäväksi. Se vain antaa muihinkin asioihin sellaista henkeä, että jos ei ole pakko, niin ei tämä minulle kuulu. Jos työ muuttuu raskaaksi, jollakin tavalla opettajat ammattikuntana pystyvät selittämään asian vedoten käytäntöihin, traditioihin ja määräyksiin niin, että he voivat tehdä juuri niin kuin itse haluavat – saavat tehdä tai heidän ei tarvitse tehdä.

Timon mukaan on riittävästi hoettu sitä, että vanhemmuus on hukassa. Pitää ratkaista, mikä on seuraava askel. Ei riitä, että määrärahat lisätään lamaa edeltävälle tasolle. Radikaalejakin tekoja pitää uskaltaa tehdä.

– Esimerkiksi yhteisesti sovitussa nuorten kotiintuloajoissa ei ole mitään pahaa. Onko siitä hyötyä, on eri asia, mutta yrittämättä ei voi tietää. Jos idea ei toimi, mietitään, mitä pitää tehdä toisin.

Timo tähdentää, että kun lapset ovat kotona, vanhempien pitää olla myös huolehtia omasta vastuustaan.

– Laukaan kylä kasvattaa -mallia on kritisoitu. Se on kuitenkin hyvä niille vanhemmille, jotka tarvitsevat tukea omille päätöksilleen.

Suurin osa koulutyöstä sujuu Rautiaisen arvion mukaan ihan hyvin, mutta kehittämistä eteenpäin pitää jatkaa ja saada mukaan ne opettajat, jotka ovat vähän väsähtäneet.

– Tarvitaan myös käytännön toimintamahdollisuuksia lisää nuorisotyön ja sosiaaliryöön suuntaan. Vaikka tämä ideani nostaa joiltakin karvat pystyyn, opettajat pitäisi velvoittaa pari kertaa kuussa tekemään työtä koulun ulkopuolella ja myöskin tapaamaan vapaamuotoisesti lapsia ja vanhempia esimerkiksi ennen kouluvuoden alkua.

Jakso-opiskelua yläasteilla Rautiainen luonnehtii kovaksi. Luokanvalvoja ei kaikilla jaksoilla edes näe oppilasta muilla kuin ns. luokanvalvojan tunneilla. Oppilaille pitäisi saada kotiluokat, sillä muutos on liian rajua ala-asteelta yläasteelle.

– Opettajat voisivat hyvin siirtää tavaroita. Asiaa ajatellaan mukavuuskysymyksenä, mutta vastaukset eivät ole itsestään selviä. Oikeitten asioiden kehittäminen helpottaa oikeasti opettajan työtaakkaa.

Opettajankoulutukseen Timo kaipaa myös koulunpitoa koskevaa opetusta. Koulu sosiaalisena työyhteisönä on nuoren opettajan kannalta ongelmallinen. Usein vanha traditio kouluissa jatkuu.

– Vanhat jäärät, jotka saavat kovimmat palkat ja tekevät vähiten työtä, määräävät asioista. Nuoren opettajan on oltava kova, että pystyy säilyttämään omia ideoitaan tai muuttamaan jotain perinteisestä menosta.

Erytispedagogiikkaa pitäisi myös olla pakollisena enemmän. Kun kysyn, mitä lisäksi erityisesti tältä alueelta, Timo täsmentää: ”Diagnosointivalmiuksia, että osattaisiin ajoissa lähteä hakemaan ammattiapua, osattaisiin arvioida, onko oppilaan ongelmissa kyse käyttäytymishäiriöstä vai oppimisvaikeuksista. Kaikkea ei kuitenkaan pidä diagnosoida, pitää tutustua erilaisuuteen, tietää, miten kriisitilanteita lähdetään hoitamaan, miten yhteys sosiaalityöhön toimii, mistä apua on saatavissa – se nopeuttaisi asioiden hoitamista.”

Nuorisokulttuurin merkitys?

Nuorisokulttuurille on Timo Rautiaisen mukaan leimallista liian nopea aikuistumisen tarve, lapsuuden lyhentäminen. Odotetaan, että nuoret kasvavat aikuisiksi nopeammin kuin ennen.

– Saattaa kuulostaa konservatiiviselta, mutta individualismi, joka korostaa yksilön oikeuksia ja mielipiteitä vastuun sijasta, hallitsee nuorisokulttuurissa. Nuorten radiokanavilla jokaisen pitää saada sanoa mielipide. Tällainen pönkittää ajattelua, että ”sinä yksin päätät nämä asiat”. Yhteiskuntaan suhtaudutaan kuin liikennesääntöihin, joista on tullut pelkkiä ajovihjeitä; omalla vastuulla saat tehdä mitä vain, riski on sinun; jos jää kiinni, niin maksat sitten. Aikuisten tulisi suunnata enemmän nuorisokulttuuria.

Onko median tarjonta nuorille tajunnan täytettä vai kehitystä aktivoivaa?

– Jos se aktivoi kehitystä, se aktivoi väärään suuntaan. Mediakritiikki pitäisi ottaa oppiaineeeksi kouluun. Kaikki, mikä on julkaistu, ei ole totta, tai vaikka on totta, ei ole välttämättä hyvää. Esimerkiksi tanssi- ja popkulttuurin välityksellä yritetään levittää yleismaailmallista, länsimaista arvomaailmaa. Sen alla kulkee paljon sellaisia kyseenalaisia asioita, joista aikuiset eivät tiedä.

Mutta sanotaanhan, etteivät median kyseenalaiset sisällöt vahingoita, jos lapsen tai nuoren taustassa ei ole muita ongelmia?

– Eivätkö viime aikojen nuorten rikokset juuri osoita, ettei taustassa välttämättä olekaan ongelmia, vaan hyvä perhe, jonka tosin virheellisesti kuvitellaan tarkoittavan taloudellisesti hyvin toimeentulevaa perhettä? Lopulta perheen henkinen tila määrää.

Viihdetuottajien taipumusta siirtää omaa vastuutaan muiden kannettavaksi Rautiainen arvostelee terävästi.

– Eräässä haastattelussa jonkin porno-ohjelman tekijät antoivat vastuunsa muille tyyliin ”vanhempien ja nuorten täytyy tajuta missä mennään”. Henki on se, että kuka keksii älyttömintä, kuten sormien katkomista suorassa tv-lähetyksessä, se sitten on hirveän hauskaa muka. En välttämättä lähtisi itse levittämään sellaista kaikille nuorille. Väkivaltaviihteen meikäläisen ikäinen kaveri tajuaa yleensä leikiksi, mutta tajuavatko penskat? Tuntuu siltä, että mallit siirtyvät ikävissä tilanteissa normaalielämään. Useimmat tietävät, ettei niin pidä tehdä, mutta ne kymmenen prosenttia, joista oli jo puhe, eivät tajua. Tämä pienin ja näkyvin osa ajatteluttaa, koska olen ollut niin paljon tekemisissä heidän kanssaan.

Timon mukaan viihdepalvelujen tuottajilla pitäisi olla sellainen moraali, ettei asioita tarjottaisi väärällä tavalla. ”Nyt vastuu on jätetty nuorille ja oletetaan, että vanhemmat vahtivat, mitä lapset katsovat kello yksitoista illalla. Kanavista vastaavien tulisi miettiä, mikä viesti annetaan. Vastuu kuuluu myös kulttuurin luojille.”

Nuoriin kohdistuvaan päihdepolitiikkaan sisältyvää liioittelua Timo pitää vahingollisena ja faktoja hämärtävänä.

– Hasista poltetaan, että saataisiin hyvä olo, mutta on suuri riski, ettei se riitä. Porttiteoria ei päde yleisesti, mutta tosiasia on, että ne jotka jäävät kovien aineiden koukkuun, ovat alkaneet miedoista huumeista. Altistavia tekijöitä toki tunnetaan, mutta kukaan ei voi ennakoita varmuudella sanoa, ketkä jäävät aineisiin kiinni. Nautinnot ovat kulttuurisidonnaisia, kaikki ei sovi kaikille. Vaikka muualla huumeita onkin laillistettu, ihmiset ovat erilaisia. Kun suomalaisten juomatavat alkoivat eurooppalaistua, juominen ei suinkaan vähentynyt, vaan omaksuttiin eurooppalaiset tavat suomalaisten juomatapojen päälle, ja niin alkoholinkäytöstä tuli jokapäiväistä.

Musiikki

Timo Rautiainen & Trio Niskalaukaus -yhtyeen musiikki luokitellaan heavy metal -tyyliseksi. Ulkomaisia esikuvia löytyy, mm. Black Sabbath, mutta jäljittelijän leimaa yhteeseen ei voi lyödä. Yhtyeen musiikkityyliä analysoineet asiantuntijat ovat todenneet muun muassa, että Rautiaisen yhtye on ensimmäinen vakavasti otettava suomalainen heviorkesteri, joka ei kuulosta naurettavalta kuten edeltäjänsä, jotka

liian suoraan kopioivat ulkomaista formaattia. Rautiaisen ja yhtyeen musiikkiin on nivottu kansanlaulu- ja virsimäisiä melodioita. Ulkomaisia malleja apinoivan tekoraskauden sijalla orastaa suomalainen raskasmielisyys. Kysyessäni mitä Rautiainen ajattelee Jari Ehrnroothin *Asentoja*-teoksessaan (1995) esittämistä ooppera- ja hevimusiikin rinnastuksista, Rautiainen toteaa, ettei tunne kovin hyvin oopperamusiikkia, jota on kuunnellut vain levyiltä ja videoilta, niin oopperakaupungin entinen asukas kuin onkin. Oopperamusiikki ei kuitenkaan enää tunnu hänestä vastenmieliseltä, kuten joskus aikaisemmin.

– Perusteokset kuten *Taikahuilu* olisi kyllä kiinnostavaa nähdä elävinä esityksinä. Oopperalle ominaista mahtipontisuutta ja dramaattisuutta Timo tunnistaa hevirockissa, varsinkin ”sankarihevissä, jossa miekat kalisevat ja taru-olennot lentelevät”.

Timo Rautiainen & Trio Niskalaukaus Saksan-kiertueella 2001 (kuva: Timo Isoaho)

Savonlinnan jälkeiset vuodet muun muassa koulukodeissa, lasten ja nuorten psykiatrisen sairaalan koulussa ja huumetyössä ovat antaneet Timo Rautiaiselle kosketuspintaa ja näköaloja siihen todellisuuteen, jota hän musiikissaan käsittelee. Laulutekstien merkitys tuntuu vuodelta kasvaneen. Timo kertoo, että hänen laulujensa tekstien lähtökohtana on lähes aina jokin tarina, tapahtuma tai kohtalo, josta-kin kuultu tai omakohtainen. Aihepiirejä ja tarinoita hän kirjaa muistikirjansa lehdille, joilta ne löytyvät uutta materiaalia luotaessa. Tilaustekstien kirjoittajille hän kertoo toiveensa (”tee teksti tästä tarinasta”) ja rajaa käsittelettävän (näkökulman) melko tarkasti itselleen sopivaksi. Hyvin suuri osa lauluteksteistä perustuu tositapahtumiin. Huumoria hän ei niissä näe, ironiaa hetkittäin kylläkin. Jotkut näistä tarinoista ovat Timon kotiseuduilta Itä-Suomesta, kuten *Elegia*, *Rajaton rakkaus* ja *Nyt on mies!*.

*pienen järven rannalla / kauan sitten kadonneena / seisoo mökki yksinäinen /
talo kaikkein kovimman*

*marssii omalla maallaan / omat saappaat jaloissaan / ne ei kivissä kompuroi /
vaan potkaisee ne pois*

nyt on mies!

*suureen hetkeen valmiina / puoli pulloa nauttineena /
päätänsä painaa tuvan nurkkaan / hohtimet hoitavat hamuaa*

*järki lähtee / ääni jää / veri täyttää nielun, suun / kyllä mies kivun kestää /
mutta ei häpeää*

(*Nyt on mies!*, san. Timo Rautiainen)

Laulujen teksteissä maailmankuvan eri kerrokset pääsevät esiin. Timo laulaa yksilön tunteista ja kokemusmaailmasta, mutta ei tee siitä koko valtakuntaa. Toinen ihminen, yhteiskunta, ekosysteemi, globaalitodellisuus ovat lähellä ja läsnä – peilinä, kuten maailmankaikkeus Esko Valtaojalle, joka palkittiin alkuvuodesta kirjastaan *Kotona maailmankaikkeudessa* (2002). Mutta jos Valtaoja hakee älyllistä elämää toisista aurinkokunnista, Rautiainen pikemminkin kysyy, löytyykö sitä ihmisistä itsestään, suorapuheisesti kantaa ottaen, uskollisena ohjeelle ”kirjoita, mitä ajattelet”. Trio Niskalaukauksen hämmentävä nimikin saa maailmankuvallisen selityksen: ”Se kuvaa maapallon tilaa, kaikkia meitä ihmisiä isossa piirissä, ase edessä olevan ihmisen niskaan suunnattuna.” Laulujen synkeät sävyt ja alakulo virtaavat esiin, kun nähdään mitä on, mutta ei haluttaisi nähdä, ja kun puhutaan siitä, mistä on opittu vaikenemaan.

*Kun kansojemme suurmiehet / noissa suurissa toimissaan /
kompuroivat pimeässä / kaaos kannoillaan*

*positiiviset pellet / hellii hyvää ajatustaan / ja elävät niin kuin paholaiset /
siksi pukeudun mustaan*

(*Surupuku*, san. Jarkko Martikainen)

Miten keski-ikäisen miehen tunnemaailma tavoittaa nuoret? Timo sanoo, että media on nostanut lauluista keski-ikäisen miehen esille muutaman kappaleen perusteella. Nämäkin laulut vetoavat nuoriin, sillä – Timo siteeraa erään toimittajan tulkintaa – viha, joka lauluissa tulee keski-ikäisen suulla julki, on uskottavampaa kuin 20-vuotiaan ilmaisemana. Hän ei ole havainnut yleisönsä olennaisesti muuttuneen rakenteeltaan viime aikoina. Ehkä kuitenkin hieman enemmän kuulijoissa on ollut Rautiaisen oman ikäisiä naisia ja miehiä, jotka Timon sanoin ”näyttävät siltä, että ovat paikalla ensimmäistä kertaa elämässään, eivätkä oikein tiedä, miten siellä ollaan”.

Voiko opetus- ja keikkakokemusta rinnastaa mitenkään?

– Keikalla yleisön tavoittaa helpommin kuin koulussa, koska kuulijat ovat tilaisuudessa vapaaehtoisesti. Keikalla syntyneen kontaktin ehkä parhaiten havaitsee esiintymisen jälkeen, jolloin ihmiset haluavat keskustella kansani esitetyn musiikin pohjalta. En näe yhtäläisyyksiä koulutyön ja keikkaesiintymisten välillä. Minulle koulu merkitsee ehkä jotakin muuta kuin keskitien kilttiä oppilasta.

Rautiainen uskoo, että musiikki tulee aina olemaan osa hänen elämäänsä. Meillä on korkeasuhdanteen hän tietää jatkuvan aikansa ja sen jälkeen tulee jotain muuta. Hän toivoo kehittyvänsä laulajana ja voivansa jatkossa kokeilla myös nykyisestä poikkeavia tyylilajeja, mistä viitteenä on esimerkiksi *Rajaportti*-levyllä jousisäestyksellä tehty laulu *Elinkautinen*.

Entä perhe-elämän ja muusikon työn suhde muuttuneessa tilanteessa?

– Edessä on paljon erilaisia esiintymisiä, mm. rauhanturvajoukoille Kosovossa ja erilaisissa merkittävässä kesätapahtumissa. Aikatauluja on suunniteltava puolen vuoden tähtäimellä ja etsittävä sellaista elämänrytmiä, ettei uraani hyvin pitkään ja ymmärtäväisesti tukenut vaimoni Anita ja lapset joudu kärsimään. Ideaalitalanne, kun tämä kouhotus menee ohi, olisi että voisin työskennellä periodeittain, tehdä musiikin valmiiksi kotona, esiintyä silloin tällöin, mieluiten eturivin paikoissa. Taloudellisia velvoitteita tähän työhön ei saa olla, minusta ei kuppilamuusikon työhön ole.

Timo Rautiainen palkittiin 24.1.2002 yhdessä Jari Ehrnroothin, Niilo Kaupin ja Kristian Smedsin kanssa Vuoden Valopilkku 2001 -palkinnolla omaperäisistä ja kriittisistä kulttuuriteoistaan. Vaikka Rautiainen oli ennakolta saanut vihiä ehdokkuudestaan, raadin ratkaisu yllätti. Tunnustus viesti laajemmasta kuulijakunnasta ja hyväksynnästä kuin Rautiainen oli itse otaksunut: ”Palkinto merkitsi siirtymistä marginaalista keskitien ääri-ilmaan, pääsyä ulos normaalista ’skenestä’ ja antoi ns. korkeamman kulttuurin siunauksen työllemme. Rock-lehdissä saa toinen toistaan kehua, mutta tämä tuli eri osastosta. Arvostan tunnustuksen erittäin korkealle – siinä samalla sai ennakkoluulottomuus palkinnon.”

Pirjo Nuutinen haastatteli Timo Rautiaista 15. ja 29. huhtikuuta 2002.

Jylhän synkkää melankoliaa, tylyn ankaraa asiaa...

Otteita Timo Rautiaisen tuotannon arvioinneista

Lyijykomppania

Synkkää jynkytystä (EP 1991): ”Synkkähahmoisten miesten kolmikko oopperajuhla-kaupungista pistää hidastettua raskasta oikein isän kädellä. Jumalauta, et kyllä virnuile saatana. Juo viinaa kun janottaa ja ota kunnolla kans. Ahdistaa niin perkeleesti. Lyijykomppanian minimalistinen huumori on aivan omaa luokkaansa. Ei herkkähermoisille.” (Mika Junna, Soundi 8/91.)

Ohjelmanjulistus (single 1992): ”Lyijykomppania tuolta Mikkelin tienoolta on pläjäyttänyt tiskiinkin toisen singlensä – – tuote on jylhän komppanian toinen ja se kirjaimellisesti otettuna kolisee: äänitystä tehdessä hakattiin oikein lekalla telakan teräspylväitä, jotta tarpeeksi uhkaavan teräksistä melua saatiin aikaiseksi.” (Veda Honkanen, Soundi 10/92.)

Uimakoulu (LP/kasetti 1993): ”Rautiaisella (kitara, laulu), Wilskalla (basso, taustalaulu) ja Moilasella (lyömäsoittimet, haulikko) on kaikki asiaankuuluvat elementit hallussaan; kitara- ja bassoriffittelyt seuraavat tarkasti toisiaan ja sekä lauluosuudet että sanoitukset toimivat: ’...pyssyt selkään, viinat reppuun / elukoitten perään, akkoja karkuun...’ (Jahtilaulu).” (Jyrki Huotari, Rumba 2/94.)

Suden hetki (mini-CD 1994): ”Lyijykomppania luottaa edelleen hyväksi havaitsemaansa synkän suomalaiskansallisen jynkytyksen reseptiin. Rummut ja basso koluttelevat eteenpäin kuin lättähattu pimeimpään rajakorpeen työntyvällä hylätyllä junaradalla – laulaja-kitaristi Rautiaisen maalatessa äänimaisemaan korpeja ja kuisiryteikköjä.” (Suonna Kononen, Savon Sanomat 1.12.1994.)

Viimeinen voitelu (CD 1996): ”Olen täysin mykistynyt Lyijykomppanian uutukaisen edessä. Eteläsavolaisia juuria luullakseni omaava bändi nimittäin rankaisee kuulijaa tämän vuoden totaalisimmalla, mustimmalla ja raskaimmalla annoksella apokalyptista heviä, että esimerkiksi Metallican Load kuulostaa tähän verrattuna Fröbelin Palikoilta. – – Viimeinen voitelu läjähtää kovaa kuunneltuna päähän – – kuin Catapult-pesismaila. – – Lyriikat ja kohtalonomaiset melodiakulut vievät kuulijan omalaatuisen synkeään tunnelmaan, jossa uhka tuntuu koko ajan roikkuvan yläpuolella kuin se kuuluisa Damokleen miekka.” (Anssi Mehtälä, Länsi-Savo 3.8.1996.)

Timo Rautiainen & Trio Niskalaukaus

Lopunajan merkit (CD 1999): ”Entiset Lyijykomppania-miehet Jyväskylän seudulta ovat synnyttäneet uuden yhtyeen, joka kantaa raflaavaa nimeä Timo Rautiainen & Trio Niskalaukaus. Samaa hätkähdyttävyyttä löytyy orkesterin laulujen teksteistä. Lopunajan merkit on pitkästä aikaa levy, joka pysähdyttää. Sitä on pakko kuunnella.

Siis todella kuunnella! – – Melankolia pursuaa jokaisesta saumasta, mutta missään vaiheessa ei sorruta paatoksellisen saarnaamisen sivupoluille.” (Miikka Tikka, Kouvola Sanomat 2.4.1999.)

Itku pitkästä ilosta (CD 2000): ”*Itku pitkästä ilosta* sanoo ja soittaa tylyt ja ankarat asiansa niin kuin ne ovat ilman mielikuvituksen siivellä usein tulevaa joutavanpäiväistä hörhöilyä. Timo Rautiainen & Trio Niskalaukaus kuvaa elämää etenkin silloin, kun se on hädin tuskin elämisen arvoista tai kun siihen ei anneta mahdollisuutta. – – Niskalaukauksen primitiivisyys vyöryy ajalta, jolloin kuokka ja kirves olivat tärkeämpiä työkaluja kuin internet ja jolloin Nokia tarkoitti korkeintaan kumisaapasta tai kauppalaa Tampereen kupeessa. – – kolmen kitaran voimalla jauhava rock on kaiken muun lisäksi ekologisesti ja mikä tärkeintä moraalisesti kestävä. Näissä lauluissa paha saa yhä palkkansa vanhaan malliin eikä niin, että se nostettaisiin entistäkin korkeammalle jalustalle.” (Pertti Ojala, Soundi 4/00.)

Kuilun partaalla (CD-EP 2001): ”Hieman ennen saksankielistä albumia julkaistava tuotos sisältää neljä kappaletta, joista uusi ja ennenjulkaisematon *Nyt on mies!* osoittaa herra Rautiaisen tappavan tarkan riffivainun olevan täydessä terässä. – – tositarinaa perustuva teksti kossun ja hohtimien voimalla suoritetusta tee-se-itse hampaanpoistosta antaa kylmiä väreitä. ’Järki lähtee, ääni jää / kyllä mies kivun kestä, mutta ei häpeää.’” (Jussi Lahtonen, Sue 5/2001.)

In frostigen Tälern (CD 2001): ”*In frostigen Tälern* sisältää kahdeksan käännetä biisiä, jotka on poimittu Niskalaukauksen aiemmilta albumeilta. – – Tekstit ovat niin uskollisia alkuperäisille versioille, että ihan ihmetyttää, kuinka ajatus saadaan välitettyä yhtä lailla, vaikka kieli vaihtuukin. – – Ehta sakemannikaan ei karsastane tämän levyn sanoja (paitsi tietenkin niiden riipaisevan sisällön vuoksi), sillä ainakin levy-yhtiö elvistelee lauluosuuksien kieliopillisella ja lausunnallisella korrektiudella.” (Antti Kotanen, Rumba 9/2001.)

Rajaportti (CD 2002): ”*Rajaportti* on kenties parasta Niskalaukausta tähän mennessä. – – sävyjä on enemmän ja se on mielestäni kyllä rikastuttanut bändin ilmaisu. *Rajaportti* eroaakin selvemmin edeltäjistään kuin ne toisistaan. Faneille levy on pakkohankinta, enkä muitakaan kehoita ainakaan välttämään levyä. Päinvastoin, *Rajaportti* voi tarjota yllättävän paljon niillekin, jotka eivät metallista yleensä välitä.” (Mikko Saari, melankolia.net)

Otteet koostanut Erkki Savolainen huhtikuussa 2002 seuraavista lähteistä:

<http://webmail.nic.fi/~mattlar/lyijykomppania/arviot.htm>

<http://webmail.nic.fi/~mattlar/niskalaukaus/lehdet.html>

<http://www.melankolia.net/musiikki/levyt/trioniskalaukaus.html>